

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**РОЛЬ ТА МІСЦЕ ОВС У РОЗБУДОВІ
ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ**

Матеріали V

Міжнародної науково-практичної конференції

Частина 2

(26 квітня 2013 р.)

Одеса
ОДУВС
2013

УДК 351.74
ББК 67.401.133
Р68

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги.

Роль та місце ОВС у розбудові демократичної правової
Р68 держави : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., ч. 2,
26 вітня 2013 р. — Одеса : ОДУВС, 2013. — 168 с.

До збірника ввійшли матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Роль та місце органів внутрішніх справ у розбудові демократичної правової держави» за такими напрямками: актуальні проблеми правового та соціально- економічного розвитку держави, актуальні проблеми адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності ОВС; актуальні проблеми досудового слідства та оперативно-розшукової діяльності; актуальні проблеми професійної підготовки працівників ОВС.

УДК 351.74
ББК 67.401.133

*Сенченко Д.А., курсант ОДУВС
Науковий керівник: Геращенко О.С., к.ю.н.*

ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ ЯК ЮРИДИЧНО-ФІЛОСОФСЬКА КАТЕГОРІЯ

Україна сьогодні переживає важкий період свого становлення як незалежна й демократична держава. Кризові процеси охопили всі сфери життєдіяльності суспільства й нагромаджують деструктивний потенціал, розчарування, відчай населення, погрожують катастрофічними наслідками для демократичних перетворень, розбудови правової держави.

Саме соціально-економічна, політична та правова кризи, що відбуваються в українському суспільстві, актуалізують пошук інноваційних теоретичних і методологічних підходів, політико-правових досліджень у галузі розбудови правової держави, використання власного й світового досвіду реформування та трансформування економічних, політичних і соціальних процесів на правових засадах.

Суттєвою перешкодою на шляху розбудови правової держави стає правовий нігілізм, що в умовах кризи набув широких масштабів, охопив усі сфери суспільства. У нашій країні він набув нового змісту: дещо змінилась його природа, причини існування, джерела, що його відтворюють, форми й способи впливу на суспільне життя. Успішно стримувати поширення правового нігілізму, обмежувати його енергію можна тільки тоді, коли будуть з'ясовані чинники, що його породжують і відтворюють. Саме тому існує нагальна потреба привернути увагу науковців до цієї проблеми, спонукати до подальших досліджень цього соціально-психологічного явища.

Незадовільне його вивчення гальмує демократичні перетворення, реформування в усіх сферах суспільного життя, заважає процесу розбудови української правової держави. Боротися з цим небезпечним явищем звичайними методами неможливо, потрібні нові підходи, екстраординарні заходи.

Нігілізм носить руйнівний характер. Говорити про “прогресивний характер” нігілізму не має сенсу. Нігілізм – це хвороба суспільства. Якщо говорити про прогресивний характер, то прогрес полягає в тому, що людина, суспільство виздоровлюється (перегляд цінностей відбувається в нормальному суспільстві постійно і без нігілізму - це природний процес), а якщо регресивний характер – тоді людина, суспільство – характеризується смертю, прямує до вмирання.

Нігілізм – це заперечення всіх існуючих цінностей не на користь іншим цінностям, а заперечення як принцип. Тому не можна прийняти положення про “прогресивний характер” правового нігілізму, як і нігілізму взагалі.

Проблеми нігілізму завжди привертала увагу філософів і юристів, особливо в кризові стани суспільства, перехідні епохи, які спонукали до переоцінки існуючих цінностей. Питання правового нігілізму набули широкого розголосу в засобах масової інформації, програмах політичних партій, побутовому житті населення в кінці ХХ століття, але ще не стали об'єктом глибокого наукового дослідження.

“Нігілізм” /від лат. *ніщо, нічого*/ - огульне заперечення історичних цінностей, культурних надбань світового та вітчизняного характеру, створених людством, негативне ставлення до національної культури, моральних, політичних, юридичних цінностей. Його можна розглядати як гуманітарну цінність, що має універсальне значення й характеризується глобальним метафізичним запереченням існуючих норм.

Але юридичний нігілізм - явище набагато складніше, і його не можна пояснити лише примітивними ідеологічними характеристиками радянських часів. Він існує як елемент, риса, властивість суспільної свідомості, суспільних відносин, і, водночас, як елемент самосвідомості, психології. І тому виявляється не тільки в рівні правової та політичної культури, а й у буденних поглядах і поведінці людей, класів, соціальних груп, суспільства загалом, в їхніх мотиваціях, вчинках, традиціях, способі життя, укорінених у психології населення з часів тоталітаризму, певному типі розуміння юридичного досвіду.

Центральне місце в структурі юридичного нігілізму належить правовому нігілізму. З точки зору філософії права, його треба розглядати як наукову категорію, феномен суспільного життя, що відображає певний стан юридичної життєдіяльності суспільства й характеризується відверто негативним ставленням до права, ігноруванням юридичних цінностей, можливостей правового регулювання суспільних відносин і перебільшенням ролі інших неюридичних цінностей і чинників - моралі, політики, релігії тощо. Це є напрямком у соціально-політичній і юридичній думці й поведінці людей, що заперечує соціальну цінність права, ідею верховенства права й правової держави взагалі, вважає право найменш досконалим способом регулювання суспільних відносин.

Тобто, правовий нігілізм проявляється в зневажливому ставленні до права, з одного боку, а з іншого, перебільшує роль політичного втручання в життєдіяльність суспільства. Він відображає певний стан розвитку та функціонування юридичного фактору в суспільстві, особливо в перехідну епоху. Тому зміст категорії правового нігілізму має ту особливість, що він поєднує в собі загальнолюдські характеристики, що мають (і можуть мати) місце в будь-якій країні, а з іншого, має конкретний юридичний /антиюридичний/ зміст.

Правовий нігілізм існує як елемент, риса, властивість індивідуальної та суспільної свідомості, суспільних відносин, політичної та правової культури, що є в певній країні в певний час. Він містить не тільки настрої, наміри, правову культуру, а й вчинки людей, мотивацію їхньої поведінки, що характеризує спосіб життя загалом.

Правовий нігілізм - це продукт певних соціальних умов життя. У сфері правовій це насамперед проявляється в дефіциті права, незадовільному стані правової системи, коли існують величезні сфери людської діяльності, що не врегульовані правом, у девальвації права, порушенні норм чинного законодавства, прав людини й у низькій правовій культурі населення.

Поширеною формою прояву правового нігілізму є “війна” між парламентськими й урядовими постановами, “війна” бюджетів, цін, повноважень тощо. За таких умов не може нормально функціонувати жоден з демократичних інститутів влади. Крім того, часто підзаконні акти стають “надзаконними”, наспіх прийняті закони, погано синхронізуються, логічно не вписуються у правову систему. Водночас значні пласти суспільних відносин, що не охоплені правом, хоча мають величезну потребу в правовому регулюванні. Але не має значення, чому не виконується закон. Це певний саботаж, тобто такий стан, коли закон стає умовним поняттям. Таке становище можна пояснити вкрай низьким рівнем правової та політичної культури, деформованою правосвідомістю, а також станом загальної безвідповідальності. Так створюються сприятливі умови для різного роду ділків щодо незаконного перерозподілу матеріальних благ і духовних цінностей.

Джерелом правового нігілізму є правовий вакуум, тобто такий стан, коли цілі сфери життєдіяльності суспільства не врегульовані правом і потребують нормативно-правової регламентації.

Право, як соціальний феномен, не може існувати поза суспільством і у відриві від нього. Як регулятор людської поведінки право міняється разом зі змінами в суспільстві, але воно не завжди співпадає з цими змінами. Воно або відстає від запитів суспільства, або їх випереджає. В обох випадках це явище небажане, оскільки в ідеалі всі запити суспільства повинні відображатись і врегульовуватись правом своєчасно. Розрив між необхідним і бажаним завжди виступає джерелом відтворення правового нігілізму.

Існування правового нігілізму в масовій свідомості асоціюється не тільки з порушеннями права, законності, правопорядку, а й принципів соціальної справедливості, що найбільш виразно проявляється у таких феноменах, як пільги та привілеї. Політичний і правовий нігілізм та чисто популістські цілі спричинили так званий процес “ветизації” законодавчих рішень, який дав зворотній ефект. Замість очікуваного росту популярності, часті взаємні вето Президента й Верховної Ради лише підірвали їхній політичний престиж і поглибили недовіру народу до владних структур. Слабка захищеність прав людини в сучасний перехідний етап розвитку нашого суспільства підриває віру в закон, у здатність держави забезпечити правопорядок, відгородити громадян від злочинних посягань. Конституційне забезпечення природних прав людини в нашому суспільстві поки що не супроводжується адекватними засобами по їх практичному втіленню. Мають місце серйозні порушення прав людини, особливо соціальних і економічних, що породжує напругу в суспільстві, підживлює антидемократичні настрої, створює для України зовнішньополітичні проблеми й виступає одним із чинників правового нігілізму.

Фактів порушення прав людини ми маємо чимало, і їх кількість все збільшується по мірі поглиблення соціально-політичної та економічної кризи. Тому цю проблему треба розглядати не тільки як юридичну, а й більш широко - як соціально-політичну та економічну. Вона безпосередньо пов'язана з сучасним станом суспільного виробництва, рівнем розвитку демократії, політичної та правової культури.

Формування правової культури тісно зв'язано з вихованням правосвідомості громадян, що характерно для суспільства з демократичними традиціями. Вона може формуватися в структурованому громадянському суспільстві, в якому сам народ бере активну участь в організації влади, в управлінні суспільними процесами, незалежно від владних органів. Саме таке суспільство спирається на високу свідомість і правову й політичну культуру громадян, в основі якої

лежить свідоме оволодіння правовими та політичними знаннями й переконаннями, що забезпечує законність і правопорядок.

Література:

1. Бабошин В.В. Нигилизм в современном обществе: феномен и сущность: автореф. дис. док. филос. н. Ставрополь, 2011. 38 с.
2. Гуляихин В.Н. Правовой нигилизм в России. Волгоград: Перемена, 2005. 280 с.
3. Кудрявцев В.Н. О правопонимании и законности // Гос-во и право. 1994. - № 3.
4. Бородин В.В., Копейчиков В.В. Роль правовой культуры в формировании правового государства // Сов. гос-во и право. 1990. - № 2.

Рикін П.О.	ПРОБЛЕМИ ВСТАНОВЛЕННЯ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ.....	115
Рудий О.О., Сахно І.І	ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ЗМІ ТА ОВС У ФОРМУВАННІ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ МЛПЦІЇ УКРАЇНИ.....	116
Самойлова Л.В.	СУБ'ЄКТИ ЯК ЕЛЕМЕНТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	117
Семелюк Д.М.	МЕТОД МАНІПУЛЯЦІЇ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ.....	118
Сенченко Д.А.	ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ ЯК ЮРИДИЧНО-ФІЛОСОФСЬКА КАТЕГОРІЯ.....	119
Сичов С.О.	ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ КЕРІВНИКА ОРГАНУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЧИННОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	121
Сідлецька Ю.С.	ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТА У ВЧИНЕННЯ ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ.....	123
Сідлецька Ю.С.	ІНФОРМАЦІЙНИЙ ТЕРОРИЗМ ТА ЙОГО НАСЛІДКИ.....	124
Скнарь М.А.	КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ФОРМІ ПРИВАТНОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПОПЕРЕДНІЙ ДОСВІД.....	125
Соін Д. Ю., Филипенко А.О.	СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НЕВИЗНАНИХ ДЕРЖАВНИХ УТВОРЕНЬ (НА ПРИКЛАДІ ПРИДНІСТРОВСЬКОЇ МОЛДАВСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ).....	128
Сопронюк Р.О.	ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ, СТРАТЕГІЯ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	130
Ставратій Ю.Ю.	ПОНЯТТЯ ГОТУВАННЯ ДО ЗЛОЧИНУ ТА КВАЛІФІКАЦІЯ ДЕЯКИХ ВИДІВ.....	131
Темченко О.О.	ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ.....	133
Трембус І.С.	ЛОГІКО-КОНЦЕПТУАЛЬНЕ ОСМИСЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИХ ПРІОРИТЕТІВ.....	134
Узун-Куртогло В.И.	ВИЗУАЛЬНА ДІАГНОСТИКА СОТРУДНИКАМИ ОВД ЕМОЦІОНАЛЬНОГО СОСТОЯННЯ СОБЕСЕДНИКА.....	135
Ульяник М.	ПРАВО НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ І ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ.....	136
Хлівна І.С., Твердохліб М.О.	ГЕНЕТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ.....	137
Федорова В.В.	ПРИРОДА СЕРВІТУТУ ЗА РИМСЬКИМ ПРИВАТНИМ ПРАВОМ.....	138
Цікул К.І.	ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ НАКАЗНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....	139
Чабан О.	ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ.....	140
Чибук А.Ф.	ПОНЯТІЕ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ И РОЛЬ В СТРОИТЕЛЬСТВЕ ПРАВОВОГО И ДЕМОКРАТИЧЕСКОГО ГОСУДАРСТВА.....	142
Чистякова В.І.	ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	145